

AZ URADALMAK ERDÉSZETI SZERVEZETE

A királyi birtoklás idején a pataki erdőispánsághoz tartozó radványi erdőóvók vigyázták a füzéri erdőket. Feladatuk a vad védelme, a királyi vadászatok sikerének biztosítása volt.

A 13-16. században a szabad és közös erdőhasználat idején az erdők őrzésére nem volt szükség, mert mindenki szabadon foglalhatott és írthatott magának erdőt szántóföldnek, rétnak, vágathott fát, makkoltathatta, legeltethette állatait.

Az erdőőrzés szervezete a 17. században alakult ki, amikor különböző tilalmakkal korlátozták a szabad erdőhasználatot és a fakitermelést, a makkoltatást az uradalmi tisztviselők engedélyezték. A Báthori-Nádasdy birtoklás idején pl. 1610-ben Radványi István „az nagyságos Báthory Erzsébet asszonynak Sárvár nevű várának főkapitánya és egyebütt való jószágaiban is praefectusa” intézte Füzéren az uradalom ügyeit és a füzéri udvarbíró/tisztartó (provisor) adta az engedélyeket, aminek alapján az erdőben szolgáló kerülők ellenőrizték az épületfa, a donga, stb. termelés jogosságát, a makkoltatható, legeltethető állatok számát stb.

A kerülők – községenként 1-2 fő – jobbágyok voltak, akik az erdei szolgálattal tettek eleget úrbéri kötelezettségeiknek és csekély díjazásban is részesültek, közvetlen előljárójuk a tizedes volt. Csoportosan jártak és az egri káptalan 1667. évi tanúvallatásából tudjuk, ha találkoztak engedély nélkül fát szállító szekerekkel „társaimmal megállván az útjokat az fát lehánytuk, az szekeret ökröstül felhajtottuk Füzérbe emberestül”. (TAGÁNYI, I. 292.)

A Károlyi birtoklás alatti bérlők erdészeti szervezetét nem ismerjük. Amikor 1786-ban Károlyi Antal visszaváltotta a birtokot, a nagykárolyi kerületnek alárendelt radványi (füzéri) tisztartóságot szervezett, ahol 28 fizetett alkalmazott dolgozott. A tisztartó és helyettese, a fiscalis mellett volt majoros és majorosné két szolgálóval, erdőőr (Danyi János), 2 hajdú, 2 erdőkerülő, béresek, kondások, gulyások, juhászok, 3 szőlőpásztor, akik összesen 974 forint készpénzt és 618 forint természetbeni bért kaptak évente.

Az alkalmazottak fizetéseit és az egyes ágazatok fontosságát az alábbi adatok szemléltetik:

Megnevezés	Készpénz	Természetbeni	
	forint	forint	krajcár
tisztartó	210	142	-
fiscalis	250	50	-
plébános	-	34	-
füzéri majoros	24	23	46
erdőőr	50	21	16
udvari bodnár	26	23	46
gulyás	13	18	46
erdőkerülő	10	10	46
juhászbojtár	13	15	51
sárospataki vincellér	10	12	-

A juhászat jövedelmezőbb volt, mint az erdő, hordókra szükség volt, de a vincellér alacsony fizetése érthetetlen.

1810-től ismét bérlő gazdálkodott, aki nem az uradalmat károsította, hanem a füzéri és hollóházi zselléreket, akik „minden részben mód felett való sanyargatásokat szenvedtek”, és ezért fordultak panasszal Károlyi Józsefnéhez, aki nagyobb kölcsönt utalt ki a „szűkölködő és éhenhalással küszködő jobbágyoknak”.

Amikor 1822-ben Károlyi István átvette jószágai kormányzását, a füzéri uradalomban is hatályba lépett az 1816-ban Budán kiadott „**Útmutatása a nagy-károlyi gróf Károlyi familia birtokában fent-álló gazdaságbéli tisztségeknek**” c. utasítása, ami részletesen szabályozza a tisztartó, a fővadász, a vadász- és erdőkerülők feladatait. Ezzel a 190 éve kelt utasítással kezdődött az uradalom szakszerű erdőgazdálkodása.

Tagányi Károly: Magyar erdészeti oklevéltár III. 275-283. kivonatossan ismereti az utasítást, és ebből idézzük:

A vadász és erdő-kerülők,

kiknek gondviselések alatt erdők és vadak vagynak, tartoznak az uraság részére rendeltetett tűzre, szénre és épületre való fa, úgy eladásra való ölfá vágatásán, megmérésén, egyszóval akármiféle lág-, vagy keményfa, vessző etc. nád etc. a mesterembereknek, kádárnak, asztalosnak, ácsnak, etc. és akárkinek számára a tisztartó commissiója mellett kijegyeztetnek, azoknak vágatásán és elhordatásán jelen lenni a végre, hogy nem egyéb fák hanem a melyek szám és darab szerént a fellebb megnevezett czélra kijegyeztettek vágattassanak; úgy a közerdőkre is vigyázni, hogy a jobbágyoktól el ne pusztíttassanak és esztendőről-esztendőre mérték szerént csupán való szükségekre vágattassanak. Innét mind ezekben látandó tékozlás, mint amazokban tapasztalendő rövidség, mind tilalmasokból való marháknak behajtása, úgy a tölgy- és bikmakknak reménysége és makknak, gubacsnak, vadgyümölcsnek felszedése etc. eránt köteleztetnek mindent megjelenteni, úgy azt is, ha a szomszédok, avagy az uradalmi jobbágyok által nem esnek-e valamely beiktatások a tilalmas erdőkben, határookban? és katonák, pásztorok, s más emberek által nem történnek-e kutyákkal való hajtogatások, puskákkal való vadászatok az uradalmi vadasokban, s tilalmasokban – sat.

D i a r i u m s y l v a n a l e .

Az erdőknek és fájézásnak jegyző lajstroma, amelyben mindennemű commissiók, melyek az épületre, tűzre, kádárnak, kerékgyártónak, esztergárosnak való fa, szénégetés, tölgy- és bikmakk bére, hamuzsír égetése, gubacs szedés etc. és ezekből esendő jövedelmeknek beszerzése eránt kiadatnak, hasonlóképen az esztendőbéli favágás, a mint esztendőről-esztendőre az erdőknek megmérése szerént elkezdetik, a szélességnek és hosszaságnak volta szerént való sommás feltételével beirattassanak – sat.

A z e r d ő b é l i á l l a p o t o k r ó l .

Ebben foglaltatik a fával, makkal, gubaccsal és vadakkal való bánás; mivel az erdők sokféle jövedelmekre nézve nagy tekintetet érdemelnek, azoknak jó állapotba való megtartása s gyarapítása fő gondja lészen a tisztartónak is. Azért a hol a határdombok hibásoknak találtnak, vagy épen nem volnának, azt azonnal jelentse a tisztartó az inspectornak, hogy azoknak megújítása felől a szükséges rendelkezéseket megtehesse, mert azoknak nem léte az erdőknek pusztulását okozza.

Az oly szomszédok, kik az erdőket pusztítani szokták, zabolában tartassanak; mire nézve az oly vidéken a legjobb kerülők tartassanak, kiknek számokra, hogy magokat megvonhassák, gunyhók készíttessenek; az erdőpusztítók megfogattatván, törvényes büntetés alá vétessenek.

Az uraságnak önnön birtokában lévő, kivált makktermő erdők egész épségben tartassanak oly helyeken is, a hol a fának nagy ára vagyon és inkább a közönséges erdőkből a közbirtokosok egyetértésével megállapított mód szerint pótolassanak az uraság szükségai.

Mivel a szomszédok, vagy pásztorok által rakott, s gondatlanul elhagyott tűztől gyakran az erdőknek nagy része megégni szokott, kiváltképpen száraz őszkor, s tavaszkor az efféle vigyázatokra és az ily gonosztévőknek elfogásokra ajándékkal is serkengetni fogja a tisztartó a kerülőket.

Az új vágásokban, s fiatal nyövésekben a szarvasmarhák is, de kiváltképpen a kecskék nagy károkat szoktak okozni; azért kivált a kecskék az erdőkből teljességgel kirekesztessenek, valamint egyéb marháknak legeltetése se engedtesse meg, ha csak a legelő nemléte miatt a marhalegelés a községnek urbarium által az erdőben nincs megengedve és ha azt más legelővel felcserélni nem lehet; mely környüállások az inspectornak jelentessenek be.

A tisztartó felvigyázzon szorgalmasan, ha a vadászok és kerülők a magok kerületbéli erdőkben szorgalmasan vigyáznak-e? s a resteket az inspectornak be fogja jelenteni.

Ha a vadászok vagy kerülők faeladásban, erdőpusztításban, vagy az erdőpusztítókkal egy értelemben lenni találtatnának, az olyak azonnal elfogattatván, zárassanak be és a tisztartó erántok az inspectornak tegyen jelentést.

A resteket via inspectoralis nékem bejelentvén, helyettek a fő jáger egyetértésével más alkalmasabbakat fog proponálni.

Az erdők nagyon fognak kiméltetni, ha a hol a földnek természete s a gazdaságbeli környüállások megengedik, fűz, nyár, szilfa és ezekhez hasonló fák, melyek hamar nyólnak és sok szükségre fordíthatók, gyarapíttatni fognak, melyeknek tenyésztésében mindazonáltal vigyázattal kell lenni, a főjágerral egyetértvén, melyik nemét a fáknek milyen föld neveli leginkább?

Olyan helyeket pedig, a hol a fák nagyon ritkulnak, vagy éppen nagyobb ürességgel vagynak, a tisztartó a kerületbéli vadász által be fog vettetni és felelet alatt gondját viseltetni.

Az erdőknek megtartására szolgál az is, ha a parasztok házaikat nem fából csinálják; azt kell tehát nekik szívekre kötni, hogy téglából inkább, vagy vályogból készítsék azokat, mint fából, mert a történhető tűztől oly nagy veszedelemben nem tétetnek, mint a faházakban. Többnyire az uraság mennyire köteleztetik a jobbágyoknak épületfát adni, bővebben megmutatja a hazai törvénynek 1807-dik esztendőbeli 21. articulusa, melynek foglalatajához fogja magát a tisztartóság alkalmaztatni.

A hol a községnek urbárium szerint erdeje vagyon, hogy azt a lakosok minden rend nélkül ne vesztegethessék, vagy éppen el ne pusztítsák, ugyan a kegyes urbárium értelme szerint a tisztartó tartozik arra felvigyázni és a lakosokkal a jó rendet megtartatni.

Minthogy a kegyes urbárium 8-dik pontjának 7-dik §-phussa szerint az erdőket az uraság jó karban fenntartani tartozna, azért semmi jobbágyoknak nem lészen szabad ép fákat, vagy vesszőket sövénynek, vagy abroncsfát vagy karókat az uraság különös enge-

delme nélkül vágni és ezeket eladás végett más környékbe vinni, következésképpen a fával kereskedni. Ugyanazon kegyes urbariumnak 8-dik pontja 8-dik §-phusának értelme szerint azon jobbágyok, kik az erdőket pusztítják avagy a fákat lehéjazzák, köteleztetnek a tett kárnak megtérítése fölül három gyalog napszámnak beszolgáltatására; azon esetre pedig, hahogy ezek ezen büntetés által meg nem rettenének és a kártételtől magokat nem óvnák, szükséges lészen a magistratualis assistentia mellett a nagyobb véteknek mineműségéhez képest másoknak példájára megbüntettetni.

Az erdőben kártévökből, kik loppal vagy nyilvánlagosan a fákat levágni, akár lehéjazni bátorkodnának és ezek a cselekedeten (in actu, seu flagranti) tapasztaltatnának, mindenféle vélek lévő jószágok, úgymint szekerek, lovak ökreik, lánczaik, fejszéik, sőt még a ruházatjuk is a hazai törvény 3-dik részének 33. titulusa szerint elvétendőek és az uraság számára elfoglalandók; mihez képest a tisztartó ezen hazai törvényes meghatározást az alatta való tiszteknek és erdőbéli individuumoknak szentül leendő megtartás végett közleni és azon szerint azokkal báni fog.”

A 19. századig az erdőgazdálkodás fogalma csak a fa kitermelését jelentette, mert elődeink úgy tartották, hogy az erdő magától nő. A vágások kijelölése, a kitermelt erdő felújítása, az eladott fákra szóló „czédula”, a commissio bevezetése, „a vadakkal való bánás” meghatározása, stb. elvezetett az erdővel való gazdálkodás szervezett irányításához. Ezzel az intézkedéssel önálló ágazattá vált az erdőgazdálkodás, amikor a 19. század közepén a Füzéren alapított erdőhivatal vezetője, az erdőmester vette át az inspector szerepét és az erdészet eredménye az uradalom egész tevékenységét is meghatározta.

Az 1925-ös üzemterv történeti részéből tudjuk, hogy a birtok „üzemrendezését” Károlyi József kezdte meg. Utasítására **Martonyi Ignác** uradalmi mérnök elkészítette a füzéri és szalánci várak közötti erdők hegy- és vízrajzát szemléltető térképét: „Mappa Silvarum... Arces Füzér et Salancz”.

Martonyi készítette a pataki és regéci uradalmak határától a Bózsva-patakig terjedő terület térképét is, ami „...összesen 21 582 6/8 holdat (16 390 kat. hold) foglal magában és közönségesen... alsó erdők nevezete alatt ismeretes”.

1809-ben **Gerik István** hites mérnök újra felmérte a füzéri Felső-erdőt, aminek területe 12 420 696 négyszögöl, vagyis 7 762 kat. hold.

Anton Sperling 1827-ben, a birtok felosztásakor és 1858-ban, az úrbéri elkülönítés kezdetén mérte fel a füzéri erdőket.

Hergloc erdőmester 1871-ben készítette a füzéri A és B üzemosztályok első „erdőrendezési tervezetét” és térképét.

1892-94-ben **Pehán Gusztáv** erdőmester megújította Hergloc üzemtervét, és rendezte a többi üzemosztályt. Működése alatt épült 1888-ban a kemencepataki lóvasút, 1891-ben a radványi vadaskert, 1895-ben a lászlótanyai vadászcastély. Ekkor kezdődött a nagybani értékesítés, az önelszámolás, a cserkéreg exportálása is. (PEHÁN, 1889; 1892.)

Idősebb Schudich Nándor erdőmester elkezdte a házilag os erdőgazdálkodást, bevezette a természetes felújítás több vágásos formáját, mert „a tölgyeknél átlag 1 évtizedben csak egyszer van jó makktermés... a bükk felújulása... a gyakoribb makktermés következtében... sikeres”.

Az 1879. évi erdőtörvény, a XXXI. törvénycikk (tc.) előírta, hogy a kötött forgalmú erdők – Füzéren a hitbizományi és a volt úrbéresek erdeje – üzemterv szerint kezelendők. Ennek érdekében az uradalom szakértő, akadémiaát végzett és erdészeti államvizsgát tett erdőtiszteket (1904-től erdőmérnök) és elegendő számú erdőőröket köteles alkalmazni. Az 1898. évi XIX. tc. alapján az erdőbirtokossági társulat erdejét állami kezelésbe kell adni.

Az erdőgazdálkodással kapcsolatos ügyek intézését a törvény a vármegye közigazgatási bizottságára, mint elsőfokú erdészeti (erdőrendészeti) hatóságokra bízta. A szakértelmet kívánó munkák elvégzésére királyi (kir.) erdőfelügyelőségeket, az államerdészeti kezelésre magyar királyi (m. kir.) állami erdőhivatalokat szerveztek.

Az öt tagú közigazgatási bizottság – elnöke a főispán – meghatározott teendők végrehajtására „saját kebeléből... három tagú albizottságot választ, melynek ülésében az erdőfelügyelő, mint véleményező tag vesz részt”.

A bizottság valójában csak véleményező szerv volt, mert minden ügyben csak javaslatot tehetett. Azt felterjesztette a földművelésügyi miniszterhez (FM), mint másodfokú hatósághoz, és annak döntését közölte az érintett erdőgazdálkodóval. A bizottság neve többször változott, az 1935. évi IV. tc. szerint az elsőfokú hatóság a törvényhatóság közigazgatási bizottságának gazdasági albizottsága, ezért a továbbiakban a KB vagy KB Galb. jelölést használjuk.

Az erdőtörvény előírásának megfelelően az erdőtisztek a KB, az erdőőrök a főszolgabíró előtt a következő szövegű esküt tették le:

„Én N. N. esküszöm a mindentudó és mindenható Istenre, hogy a gondviselésem alá bízott erdőre, a vadállományra és szóval mindenre, a mi az erdőkhöz tartozik, szorgalommal és föltétlen hűséggel felvigyázok, és azt bárminemű kártól lehetőleg megvédem: – hogy azokat, kik az erdőt vagy bármi ahhoz tartozót valamiképpen károsítani megkísértenék, vagy tetteleg károsítanák, személyválogatás nélkül, a törvény értelmében megálgolva és lelkiismeretem szerint késedelem nélkül följelentem és bevallom: ártatlanra soha semmit reá nem fogok, az erdőőrizetet vagy szolgálatomat előljárom tudta és beleegyezése avagy mellőzhetetlen szükség nélkül el nem hagyom, s mindarról a mi gondviselésem alá bízatik, minden időben számot adok. Isten, úgy segítjen.”

Az 1935. évi erdőtörvény külön szöveget állapított meg az erdőmérnökök és az erdészeti altisztek számára.

Az 1918 előtti erdészeti szervezetek:

elsőfokú hatóság: ABAÚJ-TORNA VÁRMEGYE KÖZIGAZGATÁSI BIZOTTSÁGA, KASSA
erdőfelügyelet: KASSAI KIR. ERDŐFELÜGYELŐSÉG

Az uradalom erdészeti ügyeit a füzéri erdőmester intézte az erdőfelügyelőségnél, a hatóságnál, és irányította a füzéri és a kemencepataki erdőgondnokságokat.

Az erdőbirtokossági társulat erdejét az ÉPERJESI M. KIR. ERDŐHIVATAL, KASSAI M. KIR. JÁRÁSI ERDŐGONDNOKSÁGA kezelte a Hernádszadányban székelő füzéri járás főszolgabírájának közreműködésével.

Füzér község 7 712 kat. hold erdejében sok erdész dolgozott az 1843-1928 közötti időszakban, akiknek a nevét **Laczko Péter** erdész gyűjtötte ki a füzéri r. k. plébánia anyakönyveiből. Ezúton is köszönöm a segítségét és **Kertész Ferenc** plébános úr támogatását.

Füzéri (Hollóháza, Lászlótanya, Vereshegy, Sötétvölgy, Kisalmás) erdőőrök, erdőkerülők 1843-1928 között időrendi sorrendben: HRICZ ISTVÁN, NOVÁK ANDRÁS, BODNÁR MIHÁLY, KRAJNÁK JÁNOS, KOPINA GYÖRGY, KRISTÓF JÁNOS, TÓTH GYÖRGY, SZAKÁCSI ANDRÁS, TÓTH MIHÁLY, NOVÁK FERENC, KOPINA JÓZSEF, SMUTZER JÓZSEF, TÓTH GYÖRGY, NOVÁK ANDRÁS, CSONKA GYÖRGY, SZEDLACSEK JÁNOS, GERGELY JÁNOS, SZÜTS JÁNOS, PLETÉNYI JÁNOS, PETERCSÁK JÁNOS, HORNYÁK JÁNOS, GUNYA JÓZSEF, ELZENBAUM JÁNOS, KUNCZ JÁNOS, MEHRL ÁGOSTON, SCHMUTZER ANDRÁS, CSONKA ANDRÁS, KRETOVICS ANDRÁS, KOPINA ISTVÁN, NOVÁK JÁNOS, LUKÁCS JÁNOS, LUKÁCS JÓZSEF, TOMKÓ JÁNOS HOLUS HENRIK, BORAI JÁNOS, LACZKÓ MIKLÓS, PETERCSÁK GYÖRGY, KOVÁCS BERTALAN, MAGYAR JÓZSEF, CSONKA ANDRÁS, KURTA JÁNOS, BÁLINT JÓZSEF LÁSZLÓ, SMIED JÁNOS, BEKÉNYI ISTVÁN, LUKÁCS MIHÁLY, NOVÁK FERENC, KABABIK JÁNOS, SZEMÁN PÉTER, NOBIK ISTVÁN, TIMKÓ JÁNOS, OROSZ TEODOR, RAB ANDRÁS.

A 20. század elejének erdészeti tisztii személyzetéről kevés és bizonytalan adattal rendelkezünk. Az évente megjelenő ERDÉSZETI ZSEBNAPTÁR címtárából tudjuk, hogy 1900-ban az erdőmesteri állás betöltetlen. Erdőrendező főerdész **Schudich Nándor**. Erdőgondnok Füzéren **Tar József**, Kemencepatakon **Novák János**, Radványban **Kutasi Béla**, Nyíriben **Novák Ferenc** és valahol beosztott **Schmied János**.

A további adatok hiányosak, 1905-től az erdőmester **Schudich Nándor**, az erdőgondnok Füzéren **Tar József**, Radványban **Kutasi Béla**, 1910-ben erdőgondnok Füzérkomlóson **Örley István**. Az 1916-os címtár szerint Füzérkomlóson **Fazekas Ferenc**, Füzéren **Bidló Hubert** szolgált. Valójában mindketten már 1914-ben bevonultak és a fronton harcoltak. Bidló Hubert megkapta a **Signum Laudis**-t, és 1918-ban hősi halált halt.

Meghalt Schudich Nándor is, és ezekkel összefüggésben jelenhetett meg az Erdészeti Lapok 1918. 11-12. számában az álláshirdetés:

Gróf Károlyi László úr ő nagyméltósága füzérradvány hitb. uradalma két okleveles segéderdőmérnöki állásra pályázatot hirdet. Fizetés megállapodás szerint. Az állások azonnal elfoglalhatók. Véglegesítés egy évi próbaszolgálathoz van kötve, mely után kinevezett a próbaév beszámításával az uradalmi nyugdíjintézetménybe felvételük.

Kérvények, bizonyítványok csatolásával, gróf úr ő nagyméltóságához czimzendők és az uradalmi erdőhivatalhoz – Füzér, u.p. Füzérkomlós – nyújtandók be.

Uradalmi erdőhivatal

Nem tudjuk, kik jelentkeztek a pályázatra. 1919-ben az uradalom új alkalmazottai: **Lonkay Antal** erdőtanácsos Munkácsról, **Onczay László** és **Buchalla Jenő** erdőmérnökök Liptóújvárról és **ifjabb Schudich Nándor** erdőmérnök Besztercéről.

Nem tudjuk, hogy a cseh megszállás vagy más ok miatt költözött az erdőhivatal 1919-ben Füzérről Hollóházára, majd 1920-ban Füzérkomlóra, ahol 1925-ig működött Onczay László vezetésével. 1919-1925 között Füzéren volt az erdőgondnokság, vezetője Buchalla Jenő.

1919. július 7-én a csehszlovák hadsereg végleg bevonult Kassára, így a megyei szervek működése megszűnt. A kormánybiztos főispán vezetésével 1919-ben Szikszón szervezték újjá a „megcsonkított” Abaúj-Torna vármegye közigazgatását. Sátoraljaújhelyben megmaradt a m. kir. állami erdőhivatal, Miskolcon a kir. erdőfelügyelőség és Kaán Károly utasításai szerint e két hivatal megosztva látta el az erdészeti feladatokat Abaújban is.

A füzéri járás közigazgatási hivatala „ideiglenesen Gönczre helyeztetett át”.

Szám 192/1920

Határidő : _____

A válaszirat alapjául szolgáló jelentés megkeresés, rendelet stb. száma: 236/1920

Tárgy: Házimák Tivari
házasodás a Szék. vármegye
Lőrénváradalmá ellen
1920. jan. 31.

Hispán W.
Füzéri

Abauj-Torna vármegye füzéri járás főszolgabírájától.

A Gönczre helyezett füzéri járás ügyirata

A Sátoraljaújhelyi m. kir. erdőhivatal irányítása alatt 1920-tól Szikszón működött az egész megyére kiterjedő hatáskörrel a KASSAVIDÉKI M. KIR. JÁRÁSI ERDŐGONDNOKSÁG. A gönci járás egyik erdőőre a Hollóházán székelő **Szemán Péter** volt. 1923-ban, Abauj-Torna vármegyére is kiterjedő hatáskörrel kir. erdőfelügyelőséget szerveztek Sátoraljaújhelyben. Szemléltessük néhány példával ezeknek a szerveknek a működését.

A háborús összeomlás, a forradalmak, a kemény békefeltételek alapjaiban rázkódtatták meg a magyar erdészetet. **Kaán Károly** helyettes államtitkár, az erdészeti igazgatás főnöke tudomásul vette Trianont. Hozzáfogott az új viszonyoknak megfelelő erdőgazdálkodás talpra állításához, és ennek érdekében egymás után adta ki rendelkezéseit.

Felhívására a KB 1920 nyarán elrendelte az erdősítési hátralék összeírását. Az erdészeti szervek segítségével elkészült a kimutatás és 1921. március 21-én a főispán, mint a KB elnöke utasította az erdőtulajdonosokat: „a hátralékos erdősítéseket az 1921. év végéig múlthatatlanul fogatosítsák”.

Hegyközben csak az erdőbirtokosságoknak volt néhány hold hátraléka, de időre nem tudtak csemetét vásárolni, így 1922-ben Füzért és Füzérkomlóst 500-500 korona büntetés és egyenként 103,94 K eljárási költség megfizetésére kötelezték. A társulatok fizettek, a pénz elkallódott, a KB sürgetett, végül 1923 januárjában a gönci főszolgabíró jelentette, hogy az „összegek szabályszerűen behajtottak... a pénz a szikszói m. kir. állampénztárban van”.

1925 tavaszán új eljárás indult a komlói társulat ellen „az 1924-ben esedékes 1,2 kh. be nem erdősítése által elkövetett erdőrendészeti áthágás” miatt. A büntetés 280 000 K, az eljárási költség 189 400 korona.

A magas összegek az infláció és a merev igazgatási szervezet következményei. Az 1921. évi táblázat alapján 112 koronában megállapított büntetési összeget 1925-ben 2500-as szorzóval

kellett képezni, így lett 280 000 korona. Az eljárási költség a szikszói járási erdőgondnok folyó áron számított, 1925. március 9-10-i útszámlájának összege. Ennek tételei:

II. o. vasúti jegy Szikszó-Miskolc-Sátoraljaújhely	2 x 57 800 =	115 600
lovaskocsi Sátoraljaújhely-Pálháza	2 x 116 960 =	233 920
napidíj 2 nap	2 x 204 000 =	408 000
	összesen: =	757 520 korona

A költséget négy részre osztották, mert egyszerre tárgyalták le a pálházi körjegyzőségen Füzérkomlós, Nyíri, Pálháza, Füzérradvány ügyét. Ha a sátoraljaújhelyi erdőfelügyelőnek pl. a hegyközi erdőbirtokosságok miatt a gönci járásnál volt dolga, akkor Szerencsen át elutazott Göncre és társulatok fizették a 73 400 korona útiköltséget. Sokan és sokszor támadták ezt a rendszert, de a szolgáltatási függőség miatt nem segíthették egymást a különböző szervek.

A társulatok most sem fizettek, ezért a KB 709/1926. sz. határozatával utasította a gönci főszolgabíró, hogy végrehajtás útján hajtsa be az alábbi tartozásokat.

Erdőbirtokosság	Büntetés	Költség
Füzér	1 020 000	174 430
Füzérkomlós	280 000	189 400
Nyíri	400 000	189 430
Pálháza	750 000	189 430
Füzérradvány	675 000	189 430

Nem tudjuk, hogy a birtokosságok fizettek-e. 1926 decemberében Pálháza-Ipartelepen 34 000 K volt egy mázsa bükk hasáb ára. Füzér teljes tartozása tehát 35 mázsa – kb. 4 ürm – hasábfa árának felel meg. 1918-1927 között 2 226 m³ véghasználatot termeltek, tehát fizethettek volna. Ilyen lehetett a korabeli polgári engedetlenség. (BAZ M. Lt. IV. B. 404. b.)

Fakitermeléseket csak az üzemtervek szerint engedélyeztek. 1919-ben az uradalom az E g.o-ban csak 5 erdőrésztben 14,9 holdon véghasználatot és egy gyérítést végezhetett 54 holdon. Minden rendkívüli termelést elutasítottak és ezt szemléltessük Füzérkajata esetével. A világháború alatt „elrequirálták a harangunkat, nem halljuk a hívó szavát...” a hívek adományából nem gyűlt össze a szükséges pénzösszeg. Ezt akarták kipótolni, ezért 1923 őszén a közbirtokosság elnöke kérte „az erdő szélén álló 35 db öreg hagyásfa soron kívül kihasználását”. Az erdőfelügyelő „méltányos csökkentést” javasolt, ezt a KB nem fogadta el, így az FM is elutasította, mert „a termelés által a tartamosság... a faállományban lévő tőke lenne megtámadva.”

Szigorúan büntettek a tiltott erdei legeltetésért, ezeket az ügyeket a legeltetés-makkoltatás c. fejezetben részletezzük.

Kaán Károly figyelemmel kísérte az erdészeti szakszemélyzet helyzetét is. A KB intézkedett és ennek alapján jelentette 1920 júliusában a füzérkomlói erdőhivatal, hogy minden erdőtisztai állás be van töltve, javadalmaikat megkapják, a háborúban elesett erdőőröket fokozatosan pótolják. Ennek keretében tett esküt pl. 1920 decemberében SÁFÁR MÁTYÁS, az uradalom hollóházi erdőőre. Bemutatta a szolgáltatási fegyverét, mert a törvény szerint a felasketett „erdőtisztek és erdőőrök, szolgálatukban közbiztonsági közegnek tekintendők, és mint ilyenek lőfegyvert is viselhetnek. Ezen fegyverük vadászjegyi adómentes.”

Figyelmet érdemel a KB 1920. február 3-i határozata: „A Kassavidéki járási erdőgondnokság javaslata alapján „a járási erdőőrök súlyos anyagi helyzetének könnyítése, valamint a mun-

kakedv és munkabírás fokozása céljából... SZEMÁN PÉTER hollóházi erdőőr 500 K jutalmat kap... a vármegyei erdőőri alapból”. Az erdőőri alap az erdőbirtokosságok által az államnak fizetett erdőkezelési járulék volt. Összegét évente a KB állapította meg az erdők jövedelmezőségi osztálya alapján. 1922-ben pl. Füzér I. o. 5,5 K/kh, Füzérkomlós II. o. 4,00 K/kh, 1930-ban Füzér 1,5 P/kh, Füzérkomlós 1,00 P/kh. Az erdőkezelési járulékot igyekeztek behajtani, mert a járási erdőőr abból kapta a fizetését. Az 1929. évi költségvetés szerint pl. Szemán Péter éves járandósága: fizetés 1000 pengő, lakbér 200, családi pótlék 100, úti átalány 240, iroda átalány 10, egyenruha átalány 200, havi átlagban 145 pengő, ami jó erdészjövedelem volt. Ha a birtokosság nem fizetett, akkor az erdőőr késve kapott fizetést, egyenruhát stb.

Az erdészeti igazgatásról szóló 1923. évi XVIII. tc. úgy rendelkezett, hogy „az ország területét m. kir. erdőigazgatósági kerületekre”, az erdőigazgatóság kerületét „m. kir. erdőhivatali kerületekre” kell felosztani. Az erdészeti igazgatást az erdőigazgatóságnak alárendelt m. kir. erdőfelügyelőségek látják el. A törvény végrehajtásaként 1924-ben az FM három erdőhivatali kerületre – Abaújszántó-Gönc-Szikszó – osztotta Abaúj-Torna vármegyét, de Göncön nem szerveztek erdőhivatalt.

Megszűnt a járási erdőgondnokság, az új szervezet 1925-ben kezdte meg működését. A hegyközi erdőket felügyelő erdészeti szervek:

M. KIR. ERDŐIGAZGATÓSÁG, MISKOLC

M. KIR. ERDŐFELÜGYELŐSÉG, SZIKSZÓ

M. KIR. ERDŐHIVATAL, ABAÚJSZÁNTÓ

Ezek a szervek sem működtek sokáig. Az abaújszántói erdőhivatalt 1932-ben megszüntették, feladatát a szikszói erdőfelügyelőség vette át. Az országgyarapodás következtében 1939-ben m. kir. erdőigazgatóságot szerveztek Kassán, és Kassára költözött a szikszói erdőfelügyelőség. A kassai kerülethez tartozott Abaúj-Torna és Zemplén vármegye, és ezek a szervek 1944-ig működtek.

Az 1918-1944 közötti negyedszázad alatt háromszor változott az országhatár, négyszer költöztek új helyre az erdészeti szervek, és ez is hozzájárul, hogy a korabeli iratok alig találhatóak meg.

1925-ben korszerűsítette Onczay László a hitbizományi uradalom erdészeti szervezetét. Meghagyta, de Füzérkomlóra helyezte az erdőgondnokságot, Füzéren erdőrendezőséget, Pálházán Ipartelep, Vilyipusztán központi erdőhivatalt, majd erdőigazgatóságot szervezett. Ezzel érdekes helyzet állt elő, mert az erdőigazgatóság Zemplénben, az üzemek pedig Abaújban voltak. A hatáskörök kereszteződtek, a közigazgatási bizottságok leveleztek, hol egymással, hol az uradalommal, amelynek erdészeti szervezete és személyzete.

Szervezet	Székhelye	1926	1944
Erdőhivatal Erdőigazgatóság	Vilyipusztá	Onczay László	Lippóczy Béla
Ipartelep	Pálháza	Gösswein Lajos	
Erdőrendezőség	Füzér	Schudich Nándor	
Vadgazdaság	Pálháza	-	Party István
Erdőgondnokság	Füzérkomlós	Buchalla Jenő	
Erdőgondnokság	Kemencepaták	Juriss József	Dérföldi Antal

A vadgazdaságot 1937-ben szervezték. Az üzemtervekből és a tiszti címtárakból tudjuk, hogy 1921 és 1935 között sok fiatal erdőmérnök kezdte pályáját a füzéri erdőrendezőségnek és Pálháza-Ipartelepen. Közülük néhányan az uradalomnál vagy a szomszédos erdőbirtokon maradtak, mások az ország távoli részén lettek ismert szakemberek, de volt, aki a Don-kanyarban veszett. Őrizzük meg nevüket: OZSVÁTH MIHÁLY, WITTENBERGER(LÁDI) GÉZA, VÁGHÓ LAJOS, BÉRCZI LÁSZLÓ, FODOR SÁNDOR, SZOJÁK KÁROLY, MAURER (DÉRFÖLDI) ANTAL, HULESCH KÁROLY, JURISS LÁSZLÓ, SZELESS ISTVÁN, DE POTTERE GERARD, TORDA JÓZSEF, WITTICH LAJOS.

A füzérkomlói erdőgondnokság 1942. november 19-i névsora.

Buchalla Jenő	erdőgondnok	
Bedő Sándor	erdőőr	
Zsurzsman Tivadar	erdőőr	
Pilvein Ciprián	erdőőr	
Kenyherc Miklós	erdőőr	
Danyi József	erdőőr	
vitész Balog András	erdőőr	Füzér
id. Orosz András	erdőőr	Füzér
Erdei Sándor	erdőőr	Füzér
Havrila András	erdőőr	Kopplaló
Jancsik Miklós	pagonyvadász	
Kababik Béla	vadőr	Kopplaló
Orosz András	vadőr	Hollóháza
Laczkó András	vadászsuhanc	Lászlótanya

Az erdők államosításakor az erdőgondnokságok megmaradtak, és az itt maradt vagy hadifogságból hazatért személyzetet az állam átvette.

A füzéri erdőmester lakása és irodája

A füzéri erdőgondnokság személyzete, 1906

Füzeri erdőőrök, 1940-es évek

Az erdész és a csemeték

Uradalmi szakember gárda